

ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ ЯК НАПРЯМ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

TECHNOLOGIZATION AS DIRECTION OF MODERNIZATION OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

У статті досліджуються питання технологізації як напрямку модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя в закладі вищої освіти. Дослідження базується на розкритті сутності й змісту таких дефініцій, як «технологізація», «технологічний підхід» та аналізу їх взаємозв'язків у контексті професійної підготовки майбутнього вчителя в закладі вищої освіти. Незважаючи на явну схожість інтерпретації понять «технологічний підхід» і «технологізація», в нашому дослідженні пріоритет віддається другому терміну, тому що для опису тенденції, напрямку модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя ця дефініція ширша. Технологічний підхід – це практичний підхід, який застосовується для управління освітнього процесу й гарантує досягнення навчальних завдань.

На основі системного вивчення вище вказаних понять зроблено висновок про те, що технологізація – це сучасна тенденція, основа модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя в закладі вищої освіти, що передбачає ефективне перетворення освітнього процесу в закладі вищої освіти, спрямованого на його оптимізацію та раціоналізацію, а також сприяє формуванню технологічної культури майбутнього педагога, активне проектування та реалізацію технологій у професійній діяльності майбутнього вчителя. У статті представлена хронологія впровадження технологізації як напрямку реформування та модернізації професійної освіти й описані основні її етапи (20-ті – 50-ті рр. XX ст.; 50-ті – 60-ті рр. XX ст.; 70-ті рр. XX ст.; 80-ті рр.; 90-ті рр. XX ст. 2000-ті рр.). Виокремлено основні принципи модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя в умовах технологізації вищої освіти України, а саме: орієнтованості на розвиток особистості майбутнього вчителя; відповідності змісту професійної підготовки майбутнього вчителя сучасним і прогнозованим тенденціям розвитку науки й суспільства; оптимального поєднання традиційних, групових та індивідуальних форм організації освітнього процесу закладу вищої освіти; раціонального застосування сучасних методів і засобів навчання; відповідності навчальних результатів підготовки майбутнього вчителя вимогам сфери його професійної діяльності; сприяння забезпечення конкурентоспроможності майбутнього вчителя.

Ключові слова: технологізація, технологізація освіти, технологічний підхід, технологізація професійної підготовки майбутнього

вчителя, принципи модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя.

The article examines the issues of technologization as a direction of modernization of professional training of future teachers in higher education (HEI). The research is based on the disclosure of the essence and content of such definitions as "technologization", "technological approach" and analysis of their relationships in the context of professional training of future teachers in freelance education. Despite the obvious similarity in the interpretation of the concepts of "technological approach" and "technologization", in our study, priority is given to the second term, as to describe the trend, the direction of modernization of professional training of future teachers, this definition is broader. The technological approach is a practical approach that is used to manage the educational process and ensures the achievement of educational objectives. Based on a systematic study of the above concepts, it is concluded that technologization is a modern trend, the basis for modernization of professional training of future teachers in free economic education, which provides effective transformation of the educational process into free economic education, aimed at its optimization and rationalization, culture of the future teacher, active design and implementation of technologies in the professional activities of the future teacher. The article presents the chronology of the introduction of technologization as a direction of reforming and modernization of vocational education and describes its main stages. The basic principles of modernization of professional training of the future teacher in the conditions of technologization of higher education of Ukraine are allocated, namely: orientation on development of the personality of the future teacher; compliance of the content of professional training of the future teacher with modern and forecasted tendencies of development of science and society; optimal combination of traditional, group and individual forms of organization of the educational process of HEI; rational application of modern teaching methods and tools; compliance of the educational results of the future teacher's training with the requirements of the sphere of his professional activity; promoting the competitiveness of future teachers.

Key words: technologization, technologization of education, technological approach, technologization of professional training of future teachers, principles of modernization of professional training of future teachers.

УДК 378.147:378.
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/31-1.15>

Грицик Н.В.,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка

Скорик Т.В.,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри мистецьких дисциплін
Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка

Неписьменними у ХХІ столітті будуть не ті,
хто не вміє читати й писати, а ті, хто не може
вчитися та переучуватися.
Е. Тоффлер

Постановка проблеми в загальному вигляді. Проблема модернізації професійної підготовки педагога актуальна в усьому світі. Сучасна підготовка вчителя до трудової та професійної діяльності вима-

гає переосмислення самого змісту освіти, структури й форм організації.

Не випадково ці питання відбиті в нормативних освітніх документах, спрямованих

на забезпечення якісної підготовки майбутніх учителів: Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2012 р.), Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти, проєкті «Шкільний вчитель нового покоління» (2013 р.), Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), Концепції «Нова українська школа» (2016 р.), Концепції розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010–2027 рр.) [6; 7], «Про Концепції розвитку педагогічної освіти» (2018 р.).

Питання оновлення стандартів професійної підготовки вчителів відбито в низці міжнародних документів, а саме: рекомендації ЮНЕСКО та МОП (Міжнародної організації праці) «Про становище і статус учителів» (1996 р.), «Європейська Хартія регіональних мов або мов меншин Маніфест Ради Європи» (1996 р.), «На шляху до Європи знань» (1997 р.), «Неперервна освіта у ХХІ ст.: зміна ролей педагогічного персоналу» (2000 р.) і «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (Страсбург, 2002 р.).

«Поява державних стандартів загальної, середньої та вищої освіти, – зазначає І. Зязюн, – формує ситуацію суміщення дослідницької домінанти у вивченні системи неперервної педагогічної підготовки в напрямі способів збільшення міри суб'єктності майбутніх спеціалістів у процесі свого саморозвитку, а також вивчення процесів саморегуляції в системі професійного становлення та пошуку інноваційних технологій підготовки» [5].

Перед сучасним закладом вищої педагогічної освіти (ЗВО) стоїть завдання впровадження новітніх підходів до навчання, що забезпечують поряд із його фундаментальністю та дотриманням вимог Державних освітніх стандартів розвиток комунікативних, творчих і професійних компетентностей, потреб у самоосвіті на основі потенційної багатоваріантності змісту й організації освітнього процесу. Очікується, що саме *технологізація професійної підготовки майбутнього педагога* сприятиме розв'язанню цих задач.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вдосконалення процесу професійної підготовки спеціалістів в умовах вищої школи підіймаються в багатьох сучасних наукових дослідженнях. У роботах учених-педагогів увага приділяється розвитку загальної методології *професійної освіти* (І. Зязюн, В. Євтух, О. Дубасенюк, Р. Гуревич, В. Курило, А. Міненко, Н. Ничкало, О. Пехота, С. Сисоєва й інші).

Особливий інтерес у питанні модернізації фахової підготовки майбутнього вчителя становить *технологізація*. Передумови й особливості технологізації навчання схарактеризовані в роботах зарубіжних вчених Б. Блум, Дж. Керрол, Д. Брунер, Г. Гейс, В. Коскареллі й інших.

Технологізація як механізм впровадження педагогічних технологій у систему діяльності загальноосвітнього закладу й вищої школи досліджували

науковці Ю. Бабанський, В. Беспалько, В. Бондар, М. Кларін, О. Пехота, С. Прийма, Т. Селевко й І. Середа, Н. Тализіна, О. Янкович та інші.

Постановка мети та завдань. Мета статті – розкрити сутність ідей технологізації та їх вплив на модернізацію професійної підготовки майбутнього вчителя в закладі вищої освіти. Задля досягнення мети були визначені такі завдання дослідження:

- проаналізувати сутність поняття «технологізація»;

- визначити етапи технологізації як напряму модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя;

- виокремити основні принципи вдосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя в умовах технологізації вищої освіти України

Методи дослідження. Дослідження проведене із застосуванням таких теоретичних методів: системний аналіз і синтез, індукція та дедукція, порівняння, класифікація, узагальнення та систематизація, ідеалізація та абстрагування.

Виклад основного матеріалу. Розбудова інформаційно-технологічного суспільства, глобалізація та реформи вищої та середньої школи потребують підготовки вчителя нової генерації [6]. У Концепції Нової української школи зазначається, що «суттєвих змін зазнає процес і зміст підготовки вчителя, оскільки педагог виконуватиме роль не тільки наставника і джерела знань, а коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини» [7]. Для досягнення цих завдань необхідно створювати й впроваджувати новітні освітні технології, які б задовольняли повноцінне освоєння змісту майбутньої педагогічної діяльності.

Різні автори трактують поняття «*професійна освіта*» по-різному: як особистісні характеристики готовності до професійної діяльності (Р. Гуревич, О. Пехота, С. Сисоєва), як компетентність (Г. Волновицький, В. Гайворонський, Г. Серікова), як майстерність (І. Зязюн, В. Сластьонін), як освіченість (О. Кульчицька, О. Романовський), як професіоналізм (Н. Ничкало, О. Отич).

Впровадження технологізації як напряму реформування та модернізації професійної освіти можна умовно розділити на кілька етапів:

- 20-ті – 50-ті рр. ХХ ст. – технологізація освіти за допомогою технічних засобів навчання («Технізація освіти»);

- 50-ті – 60-ті рр. ХХ ст. – програмно орієнтоване навчання з паралельним розвитком технічних засобів навчання; сплеск інтересу до електронно-обчислювальних машин; початок використання дефініції «*educational technology*» на Заході;

- 70-ті рр. ХХ ст. – активне використання в зарубіжній науці терміна «*educational technology*»; популяризація поняття «технологія» в науково-педагогічній літературі;

– 80-ті рр. – 90-ті рр. XX ст. – активне використання поняття «технологія» у вітчизняній педагогіці; бум інформаційних технологій в освіті;

– з 90-х рр. XX ст. починають з'являтися дослідження вітчизняних науковців про використання технологій у підготовці вчителя; пошук та опис нових освітніх технологій; переосмислення можливостей реалізації технологізації освіти на основі зміни способів та основ навчання;

– з 2000-х років у ЗВО з'являються навчальні курси, які містять елементи *сучасних педагогічних технологій*. Такі курси характеризуються професійною та практичною спрямованістю.

Ступінь вивченості переваг технологізації та використання педагогічних технологій висока в контексті модернізації професійної підготовки сучасного вчителя.

У монографії О. Янкович «Освітні технології вищої школи України: проблеми та перспективи» подано ретроспективний аналіз розвитку освітніх технологій та інтеграції вищої освіти України для підготовки педагогів до реалізації технологічного підходу, вказано на доцільність національно-парксеологічної моделі освітньо-виховної концепції держави (суспільної метатехнології), детально проаналізовано експериментально розроблену технологію «організації успішної діяльності» [15].

Деякі вчені вважають, що технологізація допоможе в досягненні прогресивно-якісного й нового результату в освіті й науці. Основними принципами покращення технологічності освітнього процесу, за М. Фіцулою [13], є: ефективність; керованість; концептуальність; системність; відтворюваність.

Аналіз публікацій науковців засвідчив, що технологічні рішення модернізації професійної підготовки сучасного вчителя прискорюють і полег-

шують процес засвоєння знань, умінь і способів діяльності, забезпечують гарантований результат.

Технологізація як узагальнювальне поняття модернізації та вдосконалення освітньої сфери вимагає поняттєвого аналізу й уточнення.

Наведемо спочатку приклади нечисленних визначень технологізації як сучасної тенденції (напрямку) вдосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя у ЗВО (таблиця 1).

Розгорнуте визначення технологізації пропонує І. Зязюн, який вважає, що *технологізація* – історично неперервний в освіті процес. Ми переконані, що завдяки технологізації в системі освіти здійснюється спадковість нових технологій, виникає готовність до їхньої адаптації через призму рефлексії. Ми погоджуємося також із твердженням автора, що, хоча технологізація освіти є об'єктивним процесом, який постійно розвивається, її вектор визначається в основному науково-технічним прогресом і технологізацією суспільства, яка охоплює всі сфери його буття [5].

У сучасній педагогічній науці визначено *об'єкти й продукти технологізації* освітнього процесу. До складу об'єктів технологізації в освітній діяльності належать: цілі, зміст, організаційні форми сприйняття, перероблення та представлення інформації, взаємодії суб'єктів освітньої діяльності, процедури їхньої особистісно-професійної поведінки, самоуправління та творчого розвитку. До продуктів технологізації освітнього процесу (з боку того, хто навчається) належать: особистісні соціально й професійно важливі алгоритми й стереотипи поведінки, мірою доцільності й ефективності яких є успішність і конкурентоспроможність випускників освітніх установ [10].

У близькому за контекстом до «технологізації» в науково-педагогічній літературі використовують

Таблиця 1

Визначення технологізації, надані різними вченими

О. Янкович [15]	«<...> технологізацією української педагогічної освіти є проектування та впровадження технологій професійної підготовки майбутнього фахівця та технологій формування компетентностей, необхідних у діяльності вчителя».
І. Смагін [12]	«<...> технологізація як відповідна індустріальному суспільству модернізація освіти вступає в суперечність з особистісно орієнтованою освітою, зміст якої потрібно пророкувати в особі кожного учня. Алгоритмізація педагогічних дій конфліктує з необхідністю пошуку й творчості».
С. Сисоева [10]	«Головна ідея технологізації освітнього процесу полягає в перетворенні педагогічного процесу в освітній установі на цілеспрямований процес діяльності всіх його суб'єктів».
М. Вовк і С. Ходаківська [2]	«Тенденція технологізації навчання слугує підтвердженням конструктивних змін в європейському освітньому середовищі, що зумовлено інтенсифікацією набуття життєвих і професійних навичок різних категорій дорослих, необхідністю оптимізації термінів і змісту навчання у зв'язку зі зміною фаху, пошуку нових видів діяльності особистістю, що прагне змінити індивідуальну траєкторію життя».
В. Желанова [4]	«технологізація освіти в сучасному ВНЗ є ефективною щодо формування в студентів навичок XXI століття, якими є емоційний інтелект, критичне мислення, навички комунікації та співробітництва, медіаграмотність, креативність і новаторство особистості, її адаптаційні можливості».
В. Вишківська [1]	«<...> саме технологізація навчання шляхом цілеспрямованого педагогічного управління процесом суб'єктного перетворення студентів може забезпечити розвиток співробітництва, саморозвиток і самоуправління суб'єктів навчального процесу».

поняття «технологічний підхід», який широко використовується під час вивчення проблеми підготовки кадрів і застосовують із метою формування професійно значущих компетентностей майбутнього вчителя. На думку В. Курило й Г. Щуки, технологічний підхід визначається як метод пізнавальної та управлінської діяльності, що дозволяє за допомогою об'єкта-замінника системи адекватно й цілісно зобразити її сутність, найважливіші якості й засоби. [8]. Г. Селевко вважає, що значущість технологічного підходу до організації педагогічного процесу полягає в тому, що це дає змогу: з більшою визначеністю передбачати результати й керувати педагогічними процесами; аналізувати й систематизувати на науковій основі наявний практичний досвід і його використання; комплексно розв'язувати освітні й соціально-виховні проблеми; забезпечувати сприятливі умови для розвитку особистості; зменшувати ефект впливу несприятливих обставин на людину; оптимально використовувати наявні в розпорядженні ресурси; вибирати найефективніші й розробляти нові технології та моделі для розв'язання утворюваних соціально-педагогічних проблем [11]. О. Дубасенюк, кажучи про технологічний підхід стосовно професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, у такий спосіб характеризує його: «<...> педагогічна діяльність складна й багатогранна й містить безліч непередбачених педагогічних ситуацій. Тому творчий характер педагогічної професії не потребує повної деталізації та конкретизації усього навчального процесу, <...> вимоги повного засвоєння навчального матеріалу слід застосовувати до виділених базових педагогічних знань та умінь. Бажано спеціально передбачати навчальну діяльність із додаткового й розвивального матеріалу» [3, с. 11]. Узагальнюючи думки вище зазначених дослідників, можемо стверджувати, що технологічний підхід – це практичний підхід, який застосовується для управління освітнім процесом і гарантує досягнення навчальних завдань.

Незважаючи на явну схожість інтерпретації понять «технологічний підхід» і «технологізація», в нашому дослідженні пріоритет віддається другому терміну, тому що для опису тенденції, напрямку модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя ця дефініція ширша.

У монографії О. Пехоти й І. Середи «Формування технологічної культури майбутнього викладача» наголошується на необхідності *опанування технологічними вміннями й навичками*, що виявляється в набутті досвіду застосування сучасних технологій у професійній діяльності під час стажування майбутнього викладача й самостійному обґрунтованому виборі напрямів розвитку технологічної культури [14, с.91-95]. У дисертації С. Прийми показано, що функцією технологічної

культури є здійснення професійно-педагогічної діяльності в умовах технологізації освіти, а системоутворювальним фактором є сама професійно-педагогічна діяльність [9]. Повністю погоджуємось із позицією авторів із боку їхнього розуміння технологізації та вважаємо, що для технологізації професійної підготовки майбутнього вчителя в закладі вищої освіти потрібна не лише розробка технології його підготовки, а й формування вміння застосовувати в професійній діяльності дидактичні інструментарії для реалізації технологій навчання на його основі.

Визначення сутності, змісту й структури дефініції «технологізація» ще не знайшло свого остаточного тлумачення. Більшість дослідників розглядають технологізацію як процес теоретичного обґрунтування та реалізації технологій із метою рівня сформованості в майбутніх фахівців визначених компетентностей і гарантують досягнення навчальних завдань. Тобто під технологізацією можна розуміти сучасну тенденцію, основу модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя в закладі вищої освіти, що передбачає ефективне перетворення освітнього процесу у ЗВО, спрямованого на його оптимізацію та раціоналізацію, а також що передбачає сформованість рівня технологічної культури майбутнього педагога, активне проектування та реалізацію технологій у професійній діяльності майбутнього педагога.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відомо, що освітній процес у ЗВО потребує постійної модернізації, як і підготовка майбутнього фахівця. Нині можемо говорити про те, що технологізація сприяє вдосконаленню та модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя в закладі вищої освіти. Спираючись на нові методи, теоретичні й методичні засади в освітньому просторі, можемо вдосконалювати систему якості освіти й зміцнити її конкурентоспроможність у ринковому середовищі держави. З огляду на зазначене, варто виокремити основні принципи модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя в умовах технологізації вищої освіти України:

- 1) орієнтованості на розвиток особистості майбутнього вчителя;
- 2) відповідності змісту професійної підготовки майбутнього вчителя сучасним і прогнозованим тенденціям розвитку науки й суспільства;
- 3) оптимального поєднання традиційних, групових та індивідуальних форм організації освітнього процесу ЗВО;
- 4) раціонального застосування сучасних методів і засобів навчання;
- 5) відповідності навчальних результатів підготовки майбутнього вчителя вимогам сфери його професійної діяльності;
- 6) сприяння забезпечення конкурентоспроможності майбутнього вчителя.

Межі нашого наукового пошуку дозволили нам розв'язати не всі аспекти модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя в закладі вищої освіти. На нашу думку, подальші наукові дослідження з питання полягають у тому, щоб удосконалити поєднання означених принципів в умовах технологізації ЗВО. Потребують подальшого дослідження педагогічні умови, що найкраще сприятимуть формуванню та вдосконаленню особистості майбутнього педагога.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вишківська В.Б. Формування у майбутніх учителів здатності до конструювання навчально-пізнавальної діяльності школярів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2006. 219 с.
2. Вовк М.П., Ходаківська С.В. Технології навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2019. Вип. 2 (16). С. 39–48.
3. Дубасенюк О.А. Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів : навчальний посібник / Житомир. держ. пед. ун-тет. Житомир, 2001. 384 с.
4. Желанова В.В. Розвиток рефлексивної компетентності та суб'єктності як ознак обдарованої особистості майбутнього педагога у ВНЗ. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 2. С. 118–122.
5. Зязюн І.А. Технологізація освіти як історична неперервність. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика*. 2001. Вип. 1. С. 73–85.
6. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський відкритий простір. URL: <http://osvita/legislation/Visha/osvita/3145>.
7. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/.../ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
8. Курило В.С., Щука Г.П. Можливості оптимізації науково-дослідної роботи студентів. *Освіта та педагогічна наука*. 2016. № 1 (164). С. 5–12.
9. Прийма С.М. Формування технологічної культури майбутніх учителів інформатики у процесі професійно-педагогічної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»; Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2006. 256 с.
10. Сисоєва С.О. Педагогічні технології: коротка характеристика сутнісних ознак. *Педагогічний процес: теорія та практика*. 2006. Вип. 2. С. 127–131.
11. Селевко Г.К. Сучасні освітні технології : навчальний посібник. Миколаїв : Народна освіта, 1998. 256 с.
12. Смагін І.І. Педагогічна технологія і методична система в шкільному навчанні. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. Вип. 1. С. 40–43.
13. Фіцула М.М. Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ : Академія, 2002. 528 с.
14. Формування технологічної культури майбутнього викладача : монографія. / за ред. О.М. Пехота, І.В. Середа, Н.О. Прасол та ін. Миколаїв : Іліон, 2016. 314 с.
15. Янкович О.І. Освітні технології вищої школи України: проблеми та перспективи : монографія / Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології. Тернопіль : Підручники і посібники, 2010. 208 с.